

6. Gemensam plattform för språkundervisning och språklärande inom RSFI-projektet

Foto: InPhoku by Funke

Denna resurs är en del av en sammanhållen metodologi för etablering som utvecklats inom ramarna för ESF-projektet RSFI, 2016-2019. För att läsa mer gå till www.hassleholm.se/rsfi.

EUROPEISKA UNIONEN
Europeiska regionala
utvecklingsfonden

Innehåll

1 Bakgrund	3
1.1 Inledning	3
1.2 Utmaningar	4
1.3 Förstudie	5
1.4 Relevant utredning	5
1.5 Mål	5
2 Vår verktygslåda	6
2.1 Förhållningssätt	6
2.2 Teoretisk utgångspunkt	7
2.2.1 Vygotskijs sociokulturella teori	7
2.2.2 Antonovsky, KASAM	7
2.2.3 Bronfenbrenners utvecklingsekologi & Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen	8
2.2.4 Michael Halliday's systemisk-funktionella grammatik	8
2.3 Modeller	9
2.3.1 Cirkelmodellen	9
2.3.2 Cummins fyrfältsmodell	9
2.3.3 Spolskys modell för andraspråksinlärning	10
2.3.4 Cummins modell för en god studiemässig förmåga	10
2.4 Metoder	10
2.4.1 Relationellt lärande	11
2.4.2 Authentic learning	11
2.4.3 Kollaborativt lärande	11
2.4.4 Transspråkande	11
2.4.5 Språkinriktad undervisning	11
2.5 Ytterligare inspiration för vårt arbete	12
2.6 Forskning	13
2.6.1 Litteraturexempel	14

1 Bakgrund

1.1 Inledning

Under våren och hösten 2015 genomfördes i Hässleholm en undersökning av hur många elever som klarade sfi med tillräckliga kunskaper för vidare studier. Förstudien visade att 76 % av eleverna vid sfi i Hässleholm överstigit Skolverkets riktvärde för antal timmar på sfi, utan att ha uppnått de betyg som krävdes för att kunna gå vidare till studier på grundläggande eller gymnasial nivå. Eftersom språkutvecklingen är av central betydelse för integrationsprocessen, fanns det därför behov av att utveckla en förbättrad metod för språkundervisning, som vilar på vetenskaplig grund.

Foto: Julieta Talavera

”Projektet vilar på en studie som visade att det fanns behov av att utveckla förbättrade pedagogiska metoder för språkundervisning inom sfi.

”Målet var att påskynda och underlätta etableringsprocessen och att nå de krav som ställs på sfi-undervisningen, framförallt de krav som rör individualiseringen.”

1.2 Utmaningar

Inom sfi, kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare, ställs man dagligen inför ett antal utmaningar som är viktiga att förhålla sig till. Dessa utmaningar riskerar annars att utgöra hinder för en individanpassad undervisning som bygger på kontinuitet, tydlighet, delaktighet och sammanhang.

Några av utmaningarna är:

- Avsaknad av kontinuitet i närvaro. Orsakerna kan vara många men för att nämna några: psykisk ohälsa, bristande motivation och tillfälliga arbetsrelaterade åtgärder.
- Att elever som inte är närvarande vid alla undervisningstillfällen missar viktiga delar av den ofta kedjeplanerade undervisningen, med konsekvensen att de får svårt att förstå och klara av tilldelade uppgifter och därmed nå sina mål.
- Differensen mellan skolbakgrund och aktuella behov och förutsättningar hos elever som ingår i samma grupp. Det blir svårt att planera för uppgifter som alla kan vara delaktiga i, och som därmed medför en känsla av sammanhang och delaktighet.
- Kraven på, och behovet av, individanpassad undervisning; hur den ska organiseras, göras begriplig och bidra till att eleven blir delaktig i sin egen utveckling. Individanpassad undervisning tenderar också att utgöra hög arbetsbelastning för läraren.
- Att det är svårt för läraren att hitta tid för planering och uppföljning av individuellt anpassad undervisning och uppgifter.

Foto: Marie Andersson

1.3 Förstudie

Den förstudie som genomfördes inför RSFI-projektet visade tydligt att det inom sfi saknades förutsättningar att arbeta individanpassat pga:

- begränsad kunskap om målgruppens behov och förutsättningar.
- avsaknad av en helhetssyn kring målgruppens sammansatta problematik.
- att traditionsbunden undervisning inte i tillräcklig mån tar hänsyn till individen och dennes kontext.
- avsaknad av den bredd av pedagogiska verktyg som behövs för att möjliggöra individanpassad undervisning i svenska för invandrare.

1.4 Relevant utredning

Under RSFI:s genomförandefas, i juli 2018, togs det i ett regeringssammanträde också ett beslut att en särskild utredare ska tillsättas för att ”utreda behovet av förändringar när det gäller kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) och sfi i kombination med annan utbildning. Syftet är att analysera förutsättningarna för att sfi-elever ska kunna erbjudas en utbildning av god kvalitet som motsvarar elevernas behov och förutsättningar samt att förbättra genomströmningen inom sfi och underlätta övergången till och kombinationer med andra vuxenutbildningar” (Kommittédirektiv, Dir 2018:73).

Utredaren ska bland annat utreda om en utökning av den garanterade undervisningstiden inom sfi kan påskynda genomströmningen i sfi, hur kompetensen hos obehöriga lärare inom sfi kan förbättras, hur det kan säkerställas att kommuner erbjuder individanpassad utbildning för nyanlända och hur stödåtgärder och andra insatser kan användas för att elever ska nå målen och i högre grad kunna kombinera sfi med annan vuxenutbildning. Behovet av utredningen visar att projektmålen för RSFI har relevans för frågor som är aktuella även på nationell nivå.

1.5 Mål

Målet för RSFI, avseende svenska för invandrare, var att på vetenskaplig grund utveckla och presentera pedagogiska metoder och verktyg för språkinläring. Syftet var att underlätta och påskynda etableringsprocessen – och därmed även inträdet på arbetsmarknaden – samt att utveckla pedagogiska metoder och verktyg för att i större utsträckning nå upp till de krav som ställs på sfi-undervisningen, framförallt de krav som rör individualisering av undervisningen.

2 Vår verktygslåda

I detta dokument kan du ta del av det förhållningssätt, de teorier, modeller och metoder vi hämtat ur såväl nationell som internationell forskning inom området för andraspråksundervisning och andraspråksinlärning. Tillsammans utgör dessa nyckelfaktorer, som vi valt att kalla dem, vår gemensamma verktygslåda.

2.1 Förhållningssätt

Hos oss är *individbegreppet* centralt. Det är individen och dennes erfarenhet, vardag, behov och förutsättningar som är i fokus i alla aktiviteter. Vi utgår från den verklighet individen tar med sig till oss och använder den som utgångspunkt för språklärande, samhällsförståelse och fysisk aktivitet.

*”När vi ’upptäcker’
att vi både är lika
och helt olika samtidigt,
skapar möjligheter till
att uppfatta varandra
som likvärdiga och
samtidigt annorlunda”*

(Bergstedt & Lorentz, 2013 s 28)

Foto: Marie Andersson

Vi strävar efter att lära oss och våra deltagare att förstå och hantera integrationsprocessen genom att använda ett sökande tålamod. I enlighet med lösningsinriktad pedagogik, fokuserar vi på det som fungerar snarare än på problemen.

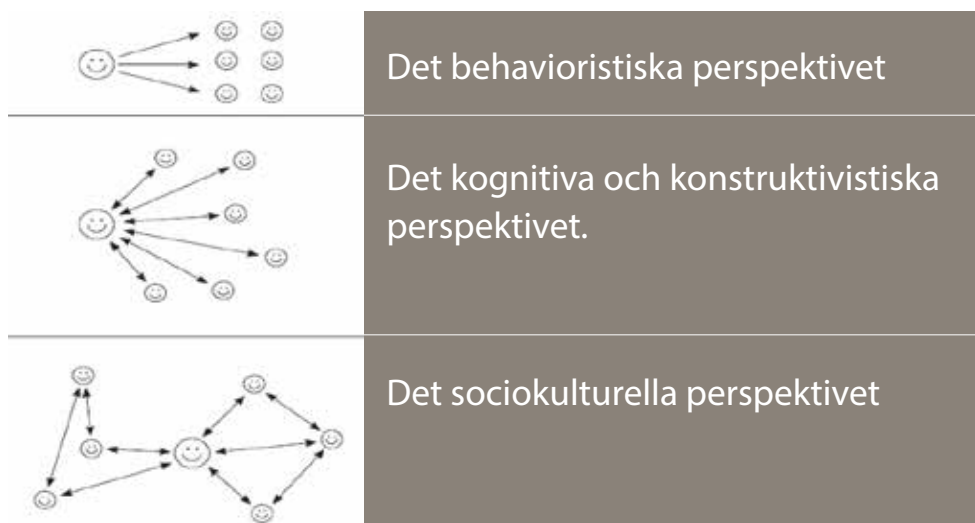
Vårt arbete utgår från ett interkulturellt förhållningssätt, vilket innebär att vi strävar efter att synliggöra våra olika erfarenheter och ställa dem i relation till varandra. Detta ställer krav på att man har kunskap om andra kulturer än sin egen. Vi bär alla på kulturella erfarenheter som påverkar vårt handlande, men ingen har tolkningsföreträde av verkligheten. Genom att lyssna, kommunicera och försöka förstå varandra, förändras villkoren för såväl innehåll som lärande.

2.2 Teoretisk utgångspunkt

Teorier som, på olika sätt, återkommande lyfts som förutsättningar för lyckad andraspråksundervisning och lyckat andraspråkslärande, är det sociokulturella perspektivet, KASAM (samspelet mellan medfödda egenskaper och de miljöer som människan lever i), den utvecklingsekologiska teorin och den funktionella grammatiken.

2.2.1 Vygotskijs sociokulturella teori

Ur ett sociokulturellt perspektiv tar lärandet sin utgångspunkt i sociala sammanhang och lärandet sker i den närmaste utvecklingszonen, genom samarbete och med stöttning, först mellan individer och därefter genom individuell bearbetning. Det sociokulturella perspektivet skiljer sig därmed från det behavioristiska perspektivet där läraren överför kunskap till eleven och det kognitiva och konstruktivistiska perspektivet där lärandet sätts igång av läraren, men sedan främst sker genom elevens egen bearbetning.

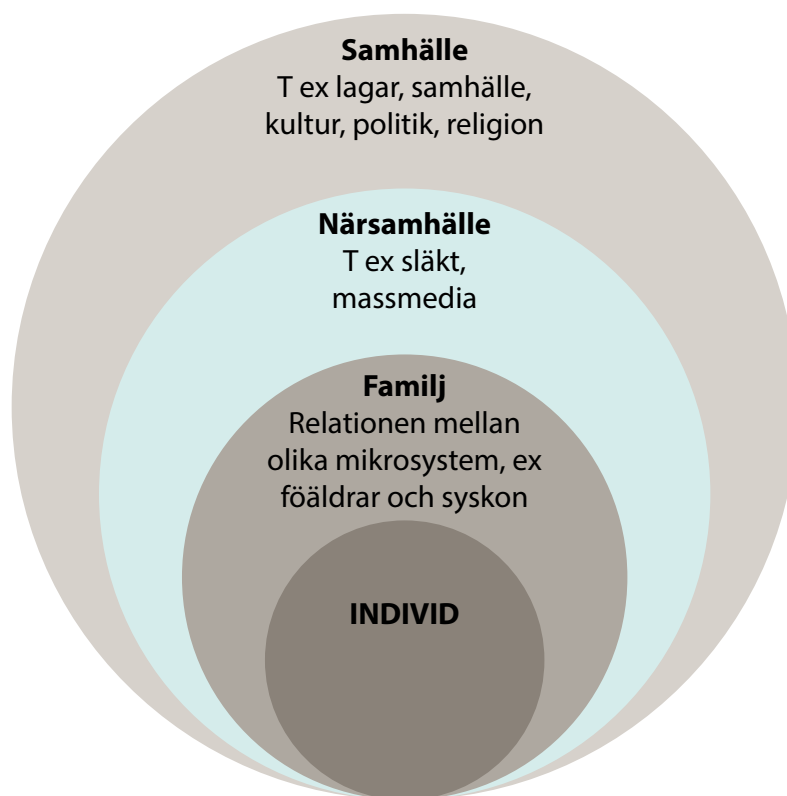

Källa: Greppa språket på nätet, Ämnesdidaktiska perspektiv på flerspråkighet, Skolverket 2016, s 22

2.2.2 Antonovsky, KASAM

Motivation och mående påverkas av hur begripligt, hanterbart och meningsfullt sammanhanget, såväl inom som utanför individen, upplevs. Det är viktigt att det som sker är begripligt, att de resurser som krävs för att hantera livet finns tillgängliga och att utmaningar man ställs inför känns relevanta och viktiga att engagera sig i.

2.2.3 Bronfenbrenners utvecklingsekologi & Vygotskijs teori om den proximala utvecklingszonen

Enligt Bronfenbrenners utvecklingsekologiska teori sker utveckling genom ett samspel mellan människans medfödda egenskaper och de miljöer man lever i, dvs omgivningen. Människan är alltså i centrum, men omger sig av familj, närsamhälle och samhälle. I kursplanen för sfi kan man också se en tydlig koppling till dessa miljöer.

Enligt Vygotskijs proximala utvecklingszon kan man med stöd från andra, till exempel elever eller lärare, nå färdigheter på en högre svårighetsnivå än man befinner sig på när man enbart arbetar på egen hand. Denna utveckling är möjlig genom dialog och resonemang med andra.

”Idén om den närmaste utvecklingszonen låter sig sammanfattas: det eleven inte kan självständigt kan den lära sig tillsammans med andra.”

(Partanen 2007, s 59)

2.2.4 Michael Halliday’s systemisk-funktionella grammatik

Språket utvecklas ur individens behov av att kunna uttrycka sig, ur ett funktionsbehov. Sammanhanget har en avgörande betydelse för den funktionella grammatiken.

2.3 Modeller

Modeller som, på olika sätt, återkommande lyfts som förutsättningar för lyckad andraspråksundervisning och lyckat andraspråkslärande är cirkelmodellen, Cummins fyrfältsmodell, Cummins modell för att utveckla en god studiemässig förmåga och Spolskys modell för andraspråksinlärning.

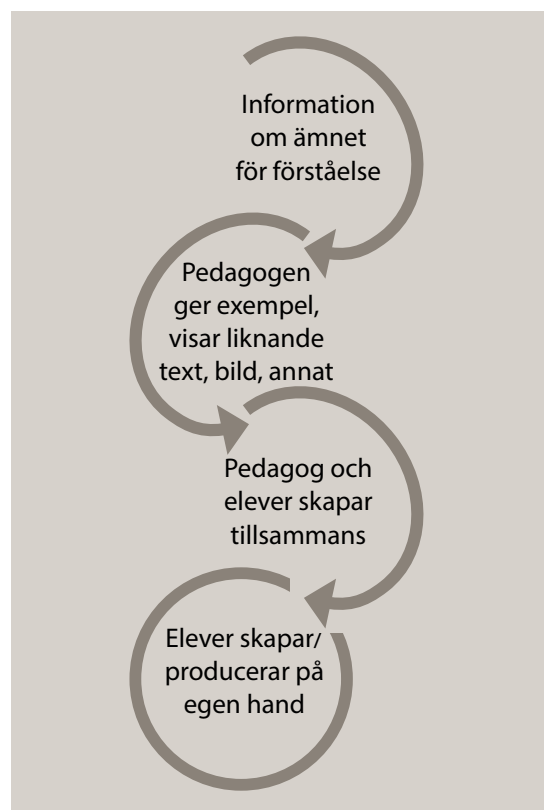
2.3.1 Cirkelmodellen

Cirkelmodellen, som enligt Gibbons (2012, s.103) har sitt ursprung i genrerörelsen, märks på många olika sätt inom andraspråksforskning.

Cirkelmodellen visar fyra olika faser för undervisning:

- förförståelse eller bygga kunskap
- lärarens modellerande - ge förebilder
- ett gemensamt modellerande och slutligen
- självständig konstruktion

Återkommande och på olika sätt, betonas inom forskningen arbetet med förförståelse, fas 1 enligt cirkelmodellen.

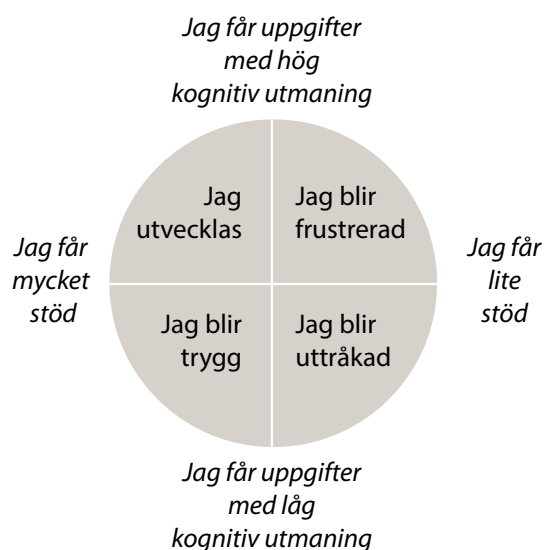

2.3.2 Cummins fyrfältsmodell

Cummins fyrfältsmodell beskriver lärandeprocessen i förhållande till kognitiv utmaning och stöttning.

Om eleven får uppgifter som är på för enkel nivå, till exempel allt för många repetitiva "fylleriuppgifter", i kombination med lite stöd, riskerar hen att bli uttråkad.

Om eleven i stället får för svåra uppgifter i kombination med för lite stöd, riskerar hen att bli frustrerad. Det är därför viktigt att hitta en balans mellan kognitionsnivå och stöttning i undervisningen. Då skapas förutsättningar för trygghet och utveckling.

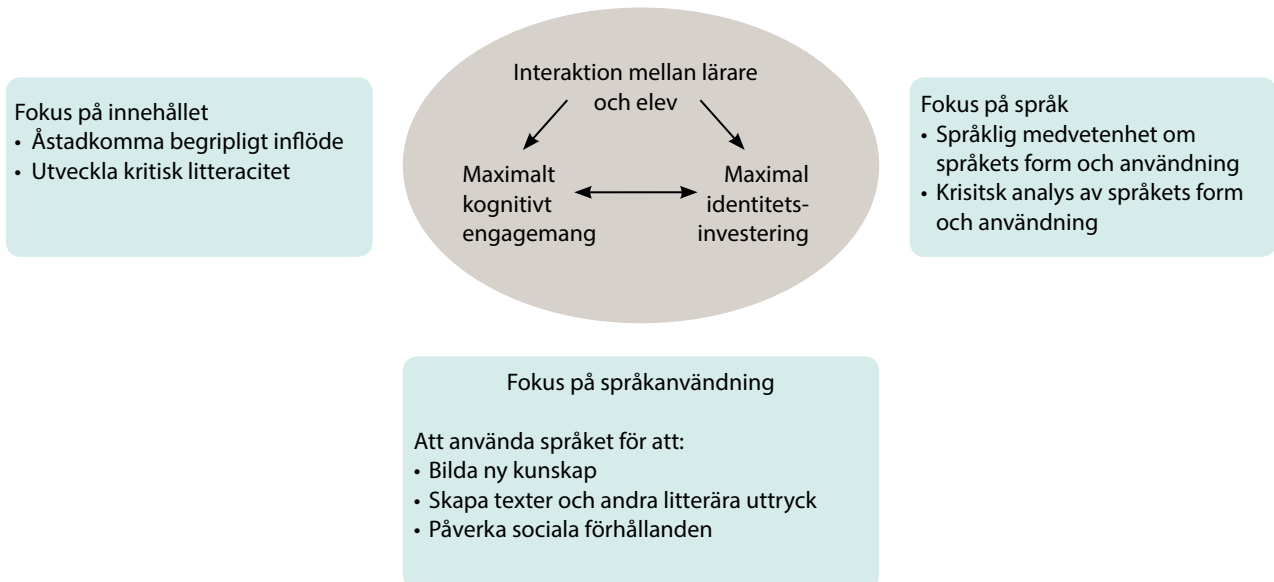

2.3.3 Spolskys modell för andraspråksinlärning

Enligt Spolskys modell finner man motivation att lära genom sociala sammanhang. Möjligheten att lära, såväl formellt som informellt, påverkas sedan av faktorer som ålder, personlighet, förmågor och erfarenhet. Möjligheten till lärande genom sociala sammanhang påverkar därför resultatet, såväl det språkliga som det icke-språkliga.

2.3.4 Cummins modell för en god studiemässig förmåga

"Att utveckla en god studiemässig förmåga". Modellen är ursprungligen skapad av Jim Cummins (ur Symposium 2000, Andraspråksundervisning för skolframgång – en modell för utveckling av skolans språkpolicy).

För att elever ska kunna utveckla en god studiemässig förmåga, är det viktigt att de medvetandegörs om syftet med undervisningen/uppgiften. En viktig del i detta arbete är interaktionen mellan lärare och elev. Detta beskrivs genom Cummins modell.

2.4 Metoder

Metoder som, på olika sätt, återkommande lyfts som förutsättningar för lyckad andraspråksundervisning och lyckat andraspråkslärande är relationellt lärande, authentic learning, kollaborativt lärande, transspråkande och språkinriktad undervisning.

2.4.1 Relationellt lärande

Genom relationellt lärande skapas möjlighet för elever att lära tillsammans med andra.

2.4.2 Authentic learning

Genom att koppla undervisning och uppgifter till elevernas verklighet och vardag, till det som är relevant för dem och deras livssituation, skapar man förutsättningar för authentic learning.

2.4.3 Kollaborativt lärande

Kollaborativt lärande, samarbetslärande, är en metod som utgår från att lärande sker bäst i samarbete med andra. Kollaborativt lärande har fokus på samtal och diskussion. Man arbetar, laborerar, tillsammans i mindre grupp med begränsad stöttning av pedagogen.

2.4.4 Transspråkande

Transspråkande avser en process där flerspråkiga elever skapar mening och lär, till exempel ett nytt språk, genom att använda alla sina språkresurser. Flerspråkigheten ses som en resurs snarare än som hinder, och eleven ges på ett medvetet sätt möjlighet att i undervisningen eller andra kontexter, växla mellan sina olika språk.

”Språkinlärning handlar om att integrera nya språk i en befintlig språklig repertoar. Det gör man inte genom att stänga av eller förbjuda sina tidigare språk, utan genom att använda sig av dem. Det är den processen som teorierna om korspråkande tränger in i.”

(Grundskoletidningen 6-2015)

2.4.5 Språkinriktad undervisning

Genom språkinriktad undervisning kopplar man samman språk- och kunskapsutveckling på ett medvetet sätt för att bygga ett adekvat skolrelaterat språk. Undervisningen är kontextrik och präglas av interaktion och medveten och riktad stöttning. Grunden för den språkinriktade undervisningen utgörs av den sociokulturella teorin, där samarbete har stor betydelse för lärande.

2.5 Ytterligare inspiration för vårt arbete

Utöver beskrivna teorier, metoder och modeller har vi hämtat inspiration gällande:

- OECD:s och EU:s Nyckelkompetenser genom *Nyckelkompetenser för livslångt lärande - En Europeisk referensram*, GD Utbildning och kultur 2007 (se även omarbetade beslut som antogs i Bryssel maj 2018, <https://www.regeringen.se/artiklar/2018/05/kulturarv-nyckelkompetenser-och-ungdomars-roll-i-samhallet-pa-eu-mote/>)
- Riktlinjer för undervisning genom *Utmärkt undervisning – framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*, Håkansson J & Sundberg D (2012)
- Motiverande samtal genom *Motiverande samtal. Att hjälpa människor till förändring*, Miller W.R & Rollnick S (2015).
- Viktiga och effektiva strategier för undervisning genom *Synligt lärande för lärare*, Hattie. J (2012).
- Studieplanering genom *Språkinriktad undervisning*, Hajer. M & Meestringa. T (2014)

2.6 Forskning

Vårt underlag utgår från nationell och internationell forskning inom området för andraspråksinläring och andraspråksundervisning:

Cummins, Jim: Professor emeritus vid University of Toronto i Kanada och adjungerad professor vid Åbo Akademi i Finland.

Garcia, Ofelia: Professor vid The Graduate Center, City University i New York

Gibbons, Pauline: Professor vid University of Technology i Sydney, med fokus på hur man integrerar språk- och ämnesutveckling

Hajer, Maaike: Professor vid University for Applied Sciences i Utrecht, knuten till National Institute for Curriculum Development SLO, gästprofessor vid Malmö Universitet, tidigare gästprofessor i Göteborg samt gästforskare vid Språkforskningsinstitutet i Stockholms stad.

Bronfenbrenner, Uri: Amerikansk utvecklingspsykolog, död 2005.

Hyltenstam, Kenneth: Professor i tvåspråkighetsforskning, verksam vid Stockholms universitet

Lahdenperä, Pirjo: Professor emerita i pedagogik vid Mälardalens högskola. Hon utnämndes 2005 till Sveriges första professor i pedagogik med inriktning mot interkulturell pedagogik.

Bunar, Nihad: Professor vid Stockholms universitet, institutionen för barn- och ungdomsvetenskap. Hans forskningsfokus rör sig om det mångkulturella samhället och relationer mellan migration och utbildning.

Fejes, Andreas: Professor vid Linköpings universitet, institutionen för beteendevetenskap och lärande (IBL) och avdelningen för pedagogik och vuxnas lärande (PVL).

Wedin, Åsa: Professor i pedagogiskt arbete och Doktor i lingvistik inom andraspråksforskning.

Axelsson, Monica: Professor i tvåspråkighet med inriktning svenska som andraspråk vid Stockholms universitet, institutionen för språkdidaktik.

Stier Jonas: Tidigare professor i sociologi vid Mälardalens högskola. Forskningsområde interkulturell kommunikation. Numera Professor of Intercultural Studies vid Högskolan Dalarna.

Sandström Kjellin, Margareta: Professor vid Mälardalens Högskola, avdelningen för specialpedagogik.

Bergstedt, Bosse: Professor i pedagogik, avdelningen för pedagogik, vid Lunds Universitet.

Lorentz, Hans: Tidigare Fil.dr i pedagogik och lektor vid Lunds universitet. Han har bla forskat om hur interkulturella perspektiv kan bli en del av lärande och kunskap i vårt mångkulturella samhälle.

2.6.1 Litteraturexempel

Ett axplock av litteratur vi läst inför och under tiden för projektet:

Svensson, G (2017). *Transspråkande i praktik och teori*.

Hyltenstam, K & Lindberg I (red.) (2013). *Svenska som andraspråk - I forskning, undervisning och samhälle*.

Skolverket, (2016). *Greppa språket*.

Gibbons, P (2012). *Stärk språket Stärk lärandet*.

Gibbons, P (2010). *Lyft språket Lyft tänkandet*.

Hajer M & Meestringa T (2014). *Språkinriktad undervisning*.

Abrahamsson, N (2009). *Andraspråksinlärning*.

Cummins, J (2006). *Language, Power and Pedagogy*.

Cummins, J (2017). *Flerspråkiga elever - Effektiv undervisning i en utmanande tid?*

Garcia, O (2009). *Bilingual Education in the 21st Century*.

Wedin, Å (2010). *Vägar till svenskt skriftspråk för vuxna andraspråklärare*.

Bunar, N (red.) (2015). *Nyanlända och lärande - mottagande och inkludering*.

Lahdenperä, P & Sundgren E (2017). *Nyanlända, interkulturalitet och flerspråkighet i klassrummet*.

Hattie, J (2012). *Synligt lärande för lärare*.

Sjöblom, M & Mählberg, K (2012, 6:e rev. upplagan). *Lösningssinriktad pedagogik - för en roligare skola*.

Stier, J & Sandström Kjellin, M (2013). *Interkulturellt samspel i skolan*.

Bergstedt, B. & Lorentz, H. (red.) (2006). *Interkulturella perspektiv: pedagogik i mångkulturella lärandemiljöer*.

**Hässelholms
kommun**